

האש שלי תוקד • הספר החדש שחושף את הסיפורים הגנוזים במשך למעלה מ־180 שנה, זוכה להסכמה בשתיקה מרבני ברסלב שהתנגדו לו

מעשה מכרוכסור שנתפס לחסידות

כרוכ' צבי מרק הינו חוקר חסידות קר ואנליטי, ובכל זאת היתקלות אחת עם ספר המעשיות של הרה"ק רבי נחמן מברסלב זי"ע הסעירה את ליבו ומאז הוא לא מצליח להתנתק • הוא לא מצליח להתנתק • עכשיו, אחרי שנים רבות הוא מוציא לראשונה מהדורה מחקרית ומקיפה של ספר הסיפורים שאליו הוא מוסיף עוד סיפורים נדירים וגנוזים, כשלכל סיפור נוסף גם ההקשר התקופתי והמחקרי בצורה מרתקת • נחל נובע מקור חכמה

יצחק הורוויץ

צילום: יואב דודקביץ

"אני" זוכר שיום אחד נכנסתי לספרייה הישיבה, ובין ספרי החסידות ראיתי ספר ששמו 'אג סיפורי מעשיות משנים קדמוניות'. פתחתי אותו ותמהתי. היו שם סיפורים על בת מלך, על זקנים מופלאים, ועל אבוקת קסמים שמי שדורך עליה נהיה משוגע. חשבתי שאולי טעיתי במדף, הרי חיפשתי ספרי חסידות. בפועל, אותו ספר שבה את ליבי ומאז אני שם."

כך מספר פרופ' צבי מרק, העוסק מאז אותו יום בישיבה בספרות רבינו נחמן מברסלב, ונחשב היום לאחד המומחים הגדולים בתחום. עכשיו הוא מוציא לאור מהדורה חדשה ומלאה של כל סיפורי המעשיות של רבי נחמן, בהדרכת ובברכת גדולי רבני ברסלב שסמכו על הספר ובראשם הרה"צ רבי אליעזר חשין, שבמשך כעשר שנים מלווה את מרק בעריכת הספר. "הרב חשין", מספר מרק, "עבר על כל פרק, העיר ותיקן תיקונים כדי שייצא לאור בצורה מדויקת. הרב עופר גיסין עבר על המבוא ותיקן תיקונים חשובים ועוד."

במקצועו, פרופ' מרק מלמד חסידות במסגרת על שם הרה"ק רבי לוי יצחק מברדיטשוב זי"ע, וחשוב לו לציין: "מי שמאוד מלווה אותנו ומסייע הינו לוי יצחק נחמני, נשיא חברת איילון, שהינו צאצא, בן אחר בן, לרבי לוי יצחק מברדיטשוב. לרבים זכור שמו מהתרומה שהעניק למעמד סיום הש"ס

"גדולתו של הצדיק בכך שהוא קם אחרי הנפילה".
פרופ' צבי מרק

המרכזי לפני מספר שנים".

"תמיד חשבו שרבי נחמן התחיל לספר סיפורים רק בשלהי חייו", אומר מרק, "למעשה, מה שגיליתי הוא שרבי נחמן סיפר סיפורים כבר מתחילת דרכו, משלים ומעשיות שונות. זה הגיע כמו בהרבה דברים אצל רבי נחמן, בעקבות זקינו הבעל שם טוב, שאמר שסיפורי צדיקים הם בבחינת 'מעשה מרכבה'. הוא גם אחז מגיור וייהוד של מעשיות גויים, והסביר שזועק מהן 'כבודו של השם יתברך': אפשר לקחת סיפור גויי, לתקן אותו ולרומם באמצעותו את האדם. כשהיה רבי נחמן מספר את סיפוריו, זו הייתה עבודה מיוחדת. הוא היה מתנדנד כבתפילה וחסידיו מספרים שהיו רואים שהשולחן כולו רועד. המעשיות היו חלק חשוב מאמירת תורתו".

בעל תפילה לאכול עשרת הדיברות

יש גם סיפורים שלא פורסמו עד היום?

"אכן. יש סיפורים שמעולם לא פורסמו, או שפורסמו בגרסה אחרת השונה מהותית, עם שינוי בכל המסר. למשל יש סיפור של רבי נחמן על אדם צדיק, עני ומעונה שהלך לחוזה בכוכבים שאמר לו שהמזל היחיד שיש לו הוא רק בגניבה. לאחר שהיה מחסור חמור בביתו, בלחץ רעיוני, הוא החליט לגנוב משהו קטן רק כדי להחיות את נפשו ונפש ילדיו. הוא אכן הצליח להיכנס לחנות והקפיד לגנוב שם רק מעט, כדי להחיות את נפשו. לאחר פעם אחת כבר עשה זאת שוב ושוב עד שבסופו של דבר הצליח להיכנס לאוצר המלך ולגנוב משם את בגדיו היקרים. בסופו של דבר הוא נלכד, אלא שכשהוא סיפר למלך את סיפורו, החליט זה לשחררו. זהו סיפור בגרסה אחת שממחישה את גורלו של אדם מול מלחמת היצר.

"אבל יש גרסה נוספת שאותה הבאתי בספרי לראשונה. לפיה, המלך דן אותו לתליה בשל גניבתו. כשלקחו אותו לתליה, ראה מרחוק את החוזה בכוכבים, שהולך ונושא על כתפו שק מלא נעליים קרועות. פנה אליו בצעקה: 'ראה להיכן מוליכים אותי, והלא אתה שיעצתני שמזלי הוא להיות גנב?'. החוזה צחק ואמר לו: הבט נא בשקי שעל גבי המלא בנעליים קרועות, כי כל כך הרבה נעליים קרעתי בריצתי עד שהצלחתי לתפוס אותך ברשת. מה שהתברר שאותו חוזה בכוכבים היה השטן שרצה להכשילו. לגרסה הזו, הסיפור ממחיש את מה שהרבה רבי נחמן לומר שעם היצר הרע לא מתווכחים. אומרים 'לא' וזהו, כי כל השיקולים השכליים וההגיוניים, כולם מביאים את האדם לנפילה".

היכן היו הסיפורים הללו עד היום? מדוע היו גנוזים?

"צריך לזכור שרבי נחמן כמעט לא הותיר דבר בכתובים. כל מה שאנו יודעים הוא ממה שכתבו תלמידיו ובראשם רבי נתן מנמירוב. הסיפורים הראשונים שלוקטו ב'סיפורי מעשיות', הודפסו רק עשרים שנה לאחר פטירתו. סיפורים אחרים

צצו רק בשנת תרצ"ג. היה זה חידוש גדול שרבי מספר מעשיות. חלק מהסיפורים הגיעו במסורות מאוחרות יותר על ידי גדולי התלמידים כמו רבי שמואל הורוויץ זצ"ל או רבי לוי יצחק בנדר זצ"ל והודפסו בספרים אחרים.

"רבי לוי יצחק בנדר, היה מן הסתם גדול מעתיקי המסורה של ברסלב בדורנו. אפילו רבי שמואל הורוויץ שהוכר פה בארץ הרבה קודם, היה שומע את המסורת של רבי לוי יצחק שזכה להאריך ימים ולעלות ארצה. כאן הוא המשיך בהפצת המסורות. למעשה, אנו שמרנו על הקלטות ותמללנו אותן.

"ההקלטות הן בידיש פולנית, ולא ירושלמית, כארץ מוצאו של רבי לוי יצחק. ניסיתי לפענח את הקלטות, ואף אחד לא יכול לעזור לי. רק הרב חשין שהכיר את רבי לוי יצחק ושמע ממנו, היה יכול להבין את הדברים ואת ההקשר והיה לי לסיוע רב. יש גם סיפורים שהועלו קודם לכן על ספר פה ושם, או הודפסו בחוברות אך מעולם לא רוכזו בספר אחד. יש גם עוד סיפורים הקרויים 'הסיפורים הגנוזים' שהוסתרו בכוונה תחילה".

מדוע הוסתרו הסיפורים?

"חלקם הוסתרו ונגזזו משום שהזמנים והעיתים דאז לא התאימו לפרסם את הסיפורים. ייתכן שלא היו מובנים לאותו דור, או שיש בהם משמעות מורכבת. יש סיפורים שמתחילים באיזה סיפור וההמשך ממשיך עם המילה וכו', כלומר שההמשך ידוע לחסידים אבל אין רוצים להעלות אותו על הכתב. זאת כצנזורה פנימית, אולי כדי לא לעורר מחלוקת וביקורת מאנשים שאינם מבינים את משמעות הסיפור.

"יש למשל סיפור הקרוי 'מעשה בלחם'. לפי הסיפור היה לרבי נחמן בעודו ילד חזיון שבו הגיע אליו זקינו הבעל שם טוב, שאמר לו שיתן לבו למאכלים שיאכל כי 'לא ניתנה תורה אלא לאוכלי מן' ורוצים לתת לו מן לאכול. הוא התענה, ואז סעד וראה שאין שם לחם כלל, רק קופה של אותיות מעורבות שלא כסדר. הוא אכל ויצאו האותיות בסדר של עשרת הדיברות. הסיפור הזה ממשיל את העובדה שבכל דור ודור יש את משה רבינו שבדורו המלמד את התורה, וזה רמז לרבי נחמן שהוא יזכה ללמד תורה לעם ישראל. כאשר סיפר רבי נתן את הסיפור, הוא הזהיר שלא לספרו, משום שהוא 'סיפור לעיתי לבוא'. לכן מעולם לא פורסם הסיפור".

בן מלך להוציא אדם מתרנגול

היום הרי כבר אי אפשר להתעלם מהעובדה שאכן זכה רבי נחמן ותורתו נלמדת על ידי רבבות. הוא רבם של רבבות מבני דורנו.

"אמת. בזמנו, רבי נחמן נרדף עד צוואר על ידי אנשי דורו, והוא סבל רדיפות קשות שגרמו לו לנדוד ממקום למקום. הוא וחסידות ברסלב היו מנודים בכל מקום. גם לאחר פטירתו, המשיכו לרדוף את חסידי ברסלב, זרקו עליהם אבנים וכינו

"היום יש בכל עיר שיעורים בתורת רבי נחמן". מרק

גדולי חסידות ברסלב".

יש לך הסבר להצלחה הכבירה של רבי נחמן בקרב כמעט כל המגזרים בעם ישראל?

"יש לכך סיבות רבות. אבל אני חושב שיש בתורתו נקודה אחת אשר גם השפיעה עליי, והיא שרבי נחמן אינו מדבר רק על ההצלחה, על הצד החיובי של החיים. הוא מדבר הרבה גם על המשבר והקושי בחיי האדם. הוא אומר שגם כשאדם נופל הקב"ה איתו. גם כשהוא רחוק מאוד, הקב"ה עדיין אביו המרחם עליו.

"בהקשר הזה של הסיפורים, רבי נחמן מספר גם על עצמו ועל המשברים שהוא עבר, על הקשיים הרוחניים והניסיונות שעבר בחייו. חלק מאותם סיפורים גם נגזזו וכתובים ברמז ואצלנו מופיעים משום שזה עיקר בתורה של רבי נחמן להבין ש'שבע יפול צדיק וקם'. גדלותו של צדיק אינה בכך שאינו נופל, הוא כן נופל אבל גדלותו בכך שהוא מצליח לקום. ולכן הדור שלנו המרגיש רחוק וקטן מוצא הרבה עידוד וחיזוק מרבי נחמן, המדבר מתוך נקודת המשבר של האדם. גם במצוקה, אומר רבי נחמן, אני שם עמך".

ראש הישיבה הגאון רבי יצחק הוטנר זצ"ל, כותב באחד ממכתביו שעוול עשו כותבי תולדות גדולי ישראל שאינם מספרים גם על המשברים שחוו בחייהם. כאשר מציגים את מרן ה'חפץ חיים' כקדוש מרחם, הנער שקורא זאת חושב שהוא לא שייך לזה, שלעולם לא יהיה 'חפץ חיים', זו טעות.

יש לספר גם על הקשיים והמשברים שחוו בחייו, על הרצוא ולא רק על השוב.

"זו נקודה חשובה מאוד, אבן יסוד בחינוך ואין פלא שרבי נחמן שהלך בדרך הזו, מצליח לסייע בכתביו ובדרכו לרבים כל כך. זה בא לידי ביטוי גם בסיפוריו הממחישים משברים שאותם עוברים בני האדם בדרכם אל הדבקות בקדוש ברוך הוא.

"רבי נחמן מספר סיפור שהוא אבן דרך בחינוך. מעשה בנער שהשתבשה עליו דעתו וחשב שהוא תרנגול. הנער נהג לשבת מתחת לשולחן, לקרקר וללקט גרעינים. כל מה שעשו כדי לרפאו לא הצליח. עד שהגיע חכם אחד, ישב לידו מתחת לשולחן ואמר לו: 'גם אני תרנגול כמוך', הם יחד קרקרו עד שהחכם אמר לו, מי אומר שתרנגול לא יכול לשבת ליד שולחן ולאכול? וכך ריפא אותו. לדעת רבי נחמן זו הדרך של הצדיק לרפא את נפש האדם: לשבת עימו מתחת לשולחן, לומר לו 'אני איתך', 'גם אני תרנגול', וכך להרים את האדם לגבהים".

מלך עניו

סוף הדיאלוג עם היצר

נקודה נוספת שמוצא פרופ' מרק כייחודית בכתבי מוהר"ן: "רבי נחמן גם אינו מייפה את המציאות, אלא מצביע עליה כפי שהיא ומסביר איך להתמודד עימה. למשל מספר רבי נחמן, שפעם היה יהודי עני שחכר בית מרוז בכפר מפרץ מקומי וממנו היה מתפרנס בקושי רב. יום אחד הגיע אל הכפר יהודי אחר שהתקנא בו ובפרנסתו, ניגש לפרץ והבטיח שיתן לו שכר גבוה יותר עבור שכירת בית המרוז. הפרץ הסכים, האיש העני נזרק מהמקום ומביתו ונותר ללא פת לחם. וכך אותו אדם עבר על דברי ההלכה וגרם לעני צער וייסורים.

"לסיפור הזה יש המשך, משום שאותו חוכר רשע ומרושע היה ערירי ולא היו לו ילדים, אך בסוף אותה שנה, לאחר שעשה את מעשה הפשע שלו, נולדו לו ילדים. מדוע? רבי נחמן מסביר: 'כי כך מנהיג הקדוש ברוך הוא את העולם'. בדרך כלל סיפורי החסידים מסתיימים בכך שהרשע מקבל את עונשו, אבל רבי נחמן אומר שצריך לשים לב שלא תמיד כך הקדוש ברוך הוא מנהיג את העולם. יש גם רשע וטוב לו ואין לנו הסבר. זו המציאות האמיתית ולא רק סיפורי הנפלאות וההצלחה.

"מה שמיוחד בתורת רבי נחמן היא העובדה שלאחר פטירתו לא מינה לעצמו יורש וממשיך, אלא ביקש מחסידיו להמשיך להיות מקושרים אליו ולעלות לציון קברו. זה גרם לכך שבניגוד לכל שאר החסידויות, אין בה ממסד מקובע. מי שנמשך לברסלב נמשך קודם כל לתורת רבי נחמן בטהרתה, והוא הרבי שלו, למרות שיש רבנים המלמדים את תורתו ומכוונים את העדה. זה גורם משיכה נוסף. כך גם הדבר גרם למגוון הכה מופלא של זרמים בתוך ברסלב המאפשר לכל אחד להתחבר לתורת רבי נחמן בדרכו הוא".

אתה עצמך גם נוהג כתורתו? לומד ממנו? היית

מכנה את עצמך ברסלבר?

"אני בהחלט מנסה להיות תלמידו, הרבה למדתי ממנו, בעבודת ה', בהבנת התורה ודרך החסידות, אבל כפי שאמר לי פעם חסיד ברסלב: 'ברסלב זה לא רק רבי נחמן'. הרבה למדתי מרבי נחמן וגם ביקרתי פעמים רבות באומן, אבל אני לא משתייך לחברה הברסלבית".

בספרך אתה מוסיף הקשרים ורקע היסטורי, האם לא ראוי היה יותר לתת לסיפורים לדבר בעד עצמם?

"הקשר של הסיפורים שבו סופרו, מאפשר להבין את הסיפור טוב יותר. כך למשל יש סיפור מפורסם מאוד של רבי נחמן על בן מלך ובן שפחה שהתחלפו. לכאורה, מדובר היה וכך היו שפירשו אותו, בסיפור שמשמעותו סמלית ומרמזת על הנשמה, הגוף וכולי, אבל למעשה זה אינו ההקשר הנכון של הסיפור.

"מסופר שרבי נחמן סיפר את הסיפור כאשר שמעו של נפוליאון בונפרטה, קיסר צרפת, החל לצאת בעולם ואחד מהחסידים סיפר שנפוליאון הגיע לגדולה למרות שלא היה בנו של מלך, והשתייך למשפחה מפשוטי העם. על זה אמר רבי נחמן: 'כבר היו דברים מעולם, ומעשה היה בבן שפחה שהפך בטעות למלך והתברר כמלך מוצלח מאוד'. כלומר המסר שרצה רבי נחמן להעביר הוא במובן הזה שהמלוכה והאצולה אינן עוברות בירושה אלא נרכשות, ומשמעות הסיפור היא שכל אדם שיש לו את הרצון והיכולת, לא משנה מהיכן הגיע, גם מאשפתות יכול לחלץ את עצמו, כי ההצלחה בחיים אינה עניין גנטי, אלא עניין של רצון – זו המשמעות הרוחנית של הסיפור הזה הנלמדת מתוך ההקשר.

"יש סיפורים כמו באמת הסיפור של בן מלך ובן שפחה שהתחלפו שמקורם באגדה העממית, אך רבי נחמן העניק להם תיקון, כפי שאמר הבעל שם טוב שיש לעשות, לתקן ולהעלות אותם עם מסר יהודי. יש גם סיפור על אבידת בת מלך שגיבור אחד מציל את האבידה, והסיפור הזה מראה מהו גיבור אמיתי. אצל הגויים גיבור הינו מי שיש לו כוח רב ועושה שימוש בשריריו וכשרונו, אך אצל רבי נחמן, הגיבור הינו זה שמתגבר על עצמו ואינו משתמש בכוחו, כמאמר חז"ל, איזה גיבור הכובש את יצרו".

חכם ותם: ההתמכרות של בעלי 'הארץ'

אי אפשר להתעלם מהעובדה שאתה מגיע אל סיפורי רבי נחמן מתוך המחקר. האין הגישה הזו במהותה סותרת את גישת רבי נחמן, שדיבר על חשיבות הלב, להתרחק מהחוכמה, מההשכלה. להיות תם, לא חכם.

"החוקרים היום יודעים היטב שאין דבר כזה גישה ניטרלית, שהמחקר מעצם טבעו הינו סובייקטיבי ונתון ללב. אני לומד ומלמד מתוך הלב, אך מתוך הזהירות המתבקשת של הדיוק ושמירה על הדברים כפי שהם. צריך את הלב אבל חובה גם שלא לעוות, לשמור על אמיתות הדברים וללכת

"יש לכל סיפור משמעות". מרק בחדר עבודתו

"היו רבנים רבים מחסידי ברסלב שהתנגדו ואף ניסו להניא אותי מפרסום הסיכורים הגנוזים, אך גם המתנגדים סייעו לי בעריכה, משום שלדעתם אם זה כבר מתפרסם, ראוי שיתפרסם כראוי ובצורה מדויקת. בדיעבד, הם שמחים שזה יצא בתכלית הדיוק"

"אצלי, כמו גם אצל יהודים רבים אחרים, דווקא סיפורי רבי נחמן היוו שער לתורתו. הם מעוררי מחשבה ובכך מעוררים להתקרבות. וזה לא רק מהיום, היהודים הציל את היהדות שלי'. הוא עלה ארצה, התקרב לשורשיו, הקים בית דפוס והוצאה לאור וייסד ספרייה גדולה של יהדות בירושלים הקיימת עד היום. הייתי שם והתפלאתי לראות כמה גדול החלק המוקדש לספרי רבי נחמן. לא הבנתי מדוע זה כך, בדקתי את העניין ואז סיפרו לי בני המשפחה על הקשר המיוחד שלו לרבי נחמן. "אמרו לי שתמיד היו מונחים ספרי רבי נחמן על שולחנו ואמר ש'אלו הספרים שהשפיעו עליי יותר מכול'. כאשר נפטר והלך לעולמו, מצאו שאחז את ספר סיפורי המעשיות של רבי נחמן בידו. והוא לא היחיד, יש רבים שהתקרבו ליהדות בזכות ניצוץ שנדלק באמצעות סיפור של רבי נחמן. גם היום יש רבים החשים שסיפורי המעשיות של רבי נחמן הם שער ופתח לתורתו ודרכו".

בין הטיפות".

אתה מופתע מהתעצמות התופעה של הנסיעה לאומן לראש השנה?

"יש את האמירה המפורסמת בשם רבי נחמן שאמר שמי שיגיע לקברו ויאמר תיקון הכללי הוא ימשוך אותו לאחר מאה ועשרים מהגיהנום בפיאותיו. אמר לי אחד מחסידי ברסלב: 'אני איני צריך שיוציא אותי לאחר מאה ועשרים, כבר עכשיו בחיי חיותי רבי נחמן משך אותי מהגיהנום'. כך שזה ודאי עניין גדול לעלות לצינונו באומן".

עד כמה הייתה לסיפורי רבי נחמן השפעה על ההתקרבות של רבים כל כך לתורתו. לכאורה אלו משלים נשגבים, קשים להבנה ומורכבים – רק מי שלומד ובקי בתורת רבי נחמן יכול גם אחר כך להבין את סודות סיפוריו?

"כמו אצלי, גם אצל רבים אחרים, דווקא סיפורי רבי נחמן היוו שער לתורתו. הם מעוררי מחשבה ובכך מעוררים להתקרבות. וזה לא רק מהיום. היה בעבר, בתחילת המאה הקודמת בברלין, יהודי אמיד מתבולל שהיה על סף טמיעה גמורה, שמו היה שלמה זלמן שוקן. הוא היה בעל רשת כל בו ענקית בגרמניה ובקושי ידע מהי יהדות.

"יום אחד הוא קיבל את סיפורי המעשיות של רבי נחמן מתורגמים לגרמנית ומאז השתנו חייו. הוא עצמו אמר 'רבי נחמן הציל את היהדות שלי'. הוא עלה ארצה, התקרב לשורשיו, הקים בית דפוס והוצאה לאור וייסד ספרייה גדולה של יהדות בירושלים הקיימת עד היום. הייתי שם והתפלאתי לראות כמה גדול החלק המוקדש לספרי רבי נחמן. לא הבנתי מדוע זה כך, בדקתי את העניין ואז סיפרו לי בני המשפחה על הקשר המיוחד שלו לרבי נחמן. "אמרו לי שתמיד היו מונחים ספרי רבי נחמן על שולחנו ואמר ש'אלו הספרים שהשפיעו עליי יותר מכול'. כאשר נפטר והלך לעולמו, מצאו שאחז את ספר סיפורי המעשיות של רבי נחמן בידו. והוא לא היחיד, יש רבים שהתקרבו ליהדות בזכות ניצוץ שנדלק באמצעות סיפור של רבי נחמן. גם היום יש רבים החשים שסיפורי המעשיות של רבי נחמן הם שער ופתח לתורתו ודרכו".

<<< המשך מעמ' 46

בהנהגתו של איסר הראל, קיבל הוראה ישירה מראש הממשלה בן־גוריון להביא את הילד. כך למעשה, נכרך שמו של רבי משה דוד בתוך הסיפור. בן יחיד ואהוב היה לו לרבי משה דוד. גם לו קראו יוסל'ה. לימים, גדל אותו בן לדמות מופת של יהודי מורם מעם, הגה"ח רבי יוס'ל פאלוך זצ"ל מקריית הרי"מ לוין בתל אביב, שנפטר לפני כמה שנים על פני אביו. אז, הוא ילד אהוב, לאב שכבר שכל כמה לפניו.

מרוב חרדה לשלמו הגשמי והרוחני, שמרו עליו מכל משמר. לעדות אביו, "בני ר' יוסל, לא יצא את קוממיות עד לגיל 7". אבל אז אירע מאורע יהודי חשוב בבני ברק, היה זה כינוס של פתיחת 'ירחי כלה' במעמד גדולי ישראל, והאב החליט לזכות את בנו.

סיפור מרטיט הוא מעיד על הבן שכאמור היה אז ילד קטן. "שאלתי אותו בדרכנו לבני ברק: 'יוסל'ה אתה מתגעגע לאמא?'. והוא השיב לי: 'לא. אין לי עכשיו זמן לחשוב על כך'. שאלתי אותו 'אז על מה אתה חושב?' והוא השיב ואמר: כשנוסעים לכהו כינוס חשוב אני חושב 'שיתיי ה' לנגדי תמיד!'. השגה של ילד בן שבע שרכש בצילו של האב הגדול. השיחה המרוממת הזו, עלתה לו ביוקר. חוקרים יעילים של שירות הביטחון הצליחו להגיע אל נהג הטנדר שהוביל את האב והבן מקוממיות לבני ברק. הנהג, שכמו כל אזרח במדינת ישראל החילונית, עזב את כל דאגותיו וחרד לגורלו של יוסל'ה, סיפר על האב המבוגר שהחזיק בידו ילד וכל הזמן דיבר איתו וקרא לו 'יוסל'ה'. ההמשך היה צפוי.

למחרת, בשעה 5:00 לפנות בוקר נשמעו דפיקות עזות על דלת בית משפחת פאלוך. הילדים התעוררו בבעתה ואל הבית פרצו שוטרים שהפכו את הבית בחיפושים אחר הילד יוסל'ה שוכמכר. בשעה זו, רבי משה דוד כבר ישב ולמד בבית המדרש, ורעייתו שלא הבינה על מה מדובר, השיבה בבהלה לשוטרים שאין לבעלה כל קשר לפרשייה וכי הוא יושב ולומד בבית המדרש.

בית המדרש הישן בקוממיות, הוקף בשעה זו בעשרות שוטרים. פלוגה שלמה התפרצה פנימה ותלשה את ה'פושע' רבי משה דוד פאלוך מדף הגמרא שהוא גמע אז בשקיקה. הוא הובל כבול בשלשלאות של ברזל ונלקח למאסר ארוך ומתמשך של כמה שבועות, כאמור על לא עוול.

להאמין זה כה פשוט

באותם שבועות, הוא עבר מסכת חקירות והשפלות שכללה מכות כואבות.

"מה אומר ומה אדבר", מספר רבי משה דוד בקול חלוש. "סבלתי הרבה בפרשייה הזו. התייסרתי במעצר כמה שבועות עד שהוכחה חפותי. בעקבות זה שאלתי את הרב מקוממיות זצ"ל, למה באה עלי הצרה הזאת. הרב השיב לי בשם ה'דברי חיים' מצאנז ז"ע שאמר 'אם ירצו לתת לי כל הון דעלמא עבור רגע אחד של סבל שעברתי כבר, לא ארצה לוותר על הסבל בעד שום הון. אבל אם ירצו לתת

הכל משמים. רבי משה דוד פאלוך זצ"ל במסע לפולין

לי מראש כל הון דעלמא על מנת שאסבול, גם זאת לא אקבל'. לסבל יש משמעות פנימית מאוד עמוקה בחייו של יהודי. הכול בחשבון".

ובעניין זה יש לו סיפור נוסף לספר: "הייתה תקופה שהרב מקוממיות זצ"ל עבר סבל רב ועוגמת נפש מרובה מעניין כלשהו. אני שהייתי רגיל לבוא מדי פעם בלילות אל ביתו, מצאתי אותו יושב עם הגמרא ולומד בהתמדה. העזתי לשאול, איך הרב מחזיק את עצמו במצב הזה? הרב השיב לי: 'איך וייס אז אזוי וויל מען פון הימעל... (' אני יודע שכך רוצים משמים, א.ד.ג.).

"להאמין, זו מילה פשוטה. בכל סידור נמצא 'אני מאמין'. אבל זה צריך להיות במעשה היום יום ולא רק בדפוס. להאמין באמונה שלימה בהשי"ת ובהנהגתו. להאמין בביאת המשיח. באשוויץ שרנו את זה, באשוויץ נכנסו יהודים לחדרי הגזים ושרו 'אני מאמין באמונה שלימה בביאת המשיח'. זאת אמונה".

מי שייצג אז את רמ"ד מול הרשויות, היה עורך הדין המפורסם שמואל תמיר, לימים שר המשפטים בממשלת ישראל. הוא קשר מאז קשר אמיץ עמו והתלהב מאישיותו ומעוצמתו הרוחנית. הוא היה מזמין אותו לכל השמחות המשפחתיות שלו, וגם מצא נוחם וחיזוק שנים ארוכות אצל רמ"ד, לאחר ששכל את בנו החייל במבצע צבאי.

קשר הידידות האמיץ הזה הביא תועלת רבה ועקיפה ליהדות החרדית בכנסת ובממשלה. תמיר היה מרבה לפנות לרמ"ד בכל עניין ציבורי שעלה על הפרק וקשור בחיי הדת במדינה, וקיבל ממנו הסבר לעמדת גדולי התורה בכל נושא ועניין. לדבר הזה היה משקל רב בהצעותיו בכנסת בעניינים יהודיים.

ביקש רבי משה דוד לשבת בשלווה, ולעסוק ב'שוית' ובשמות הקדושים, אך מן השמים ביקשו לזככו ולהראות דוגמה של מעלה לבני דורנו, עד

היכן מגעת אמונתו של איש חסיד. אם לא היה די בשני בניו שנפטרו על פניו בפולין, גם בארץ הוא חווה שכול ואובדן קשה.

היה זה בשנת תשל"ז, כאשר נפטר על פניו בחטף חתנו הגדול הרה"ח ר' יצחק מאיר ברסלר זצ"ל, מבני העלייה שבעתד אברכי חסידי גור. ושוב, בשנת תשס"ג, לאחר מחלה קשה, נפטרה נכדתו הבכורה, שכיתומה גדלה על ברכיו, האישה הצדקנית מרת מירל שצ'רנסקי ע"ה.

אך הרגע שבו ראה כל העולם את ענקות קומתו, היה ממש לפני 6 שנים. בין כסה לעשור של תשס"ט. בפתע פתאום, נלקח ממנו לנגד עיניו בנו יחידו, מחמד עינו הגאון החסיד רבי יוסף רפאל

^[1]
^[1] בקהילה ראש השנה תשע"ה {75}

^[2] בקהילה ראש השנה תשע"ה בקהילה